

Lietuvos Respublikos diplomatinė atstovybių JAV
AKTUALIOS EKONOMINĖS INFORMACIJOS SUVESTINĖ

2024 m. gruodžio mėn.

Bendra ekonominė informacija

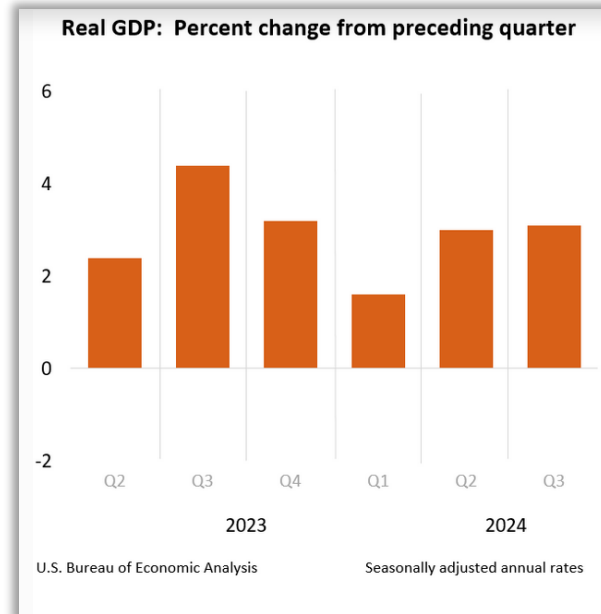
BVP. Remiantis galutiniais duomenimis, 2024 m. III ketv. realusis bendrasis vidaus produktas (BVP) padidėjo 3,1 proc. (ankstesniu vertinimu III ketv. augimas buvo 2,8 proc.). II ketv. augimas siekė 3,0 proc. 2024 m. JAV BVP siekė 29,17 trln. JAV dolerių ir tai sudarė 86,6 tūkst. JAV dolerių vienam žmogui. Pagal BVP vienam gyventojui rodiklį, JAV – šešta pasaulyje.

Palūkanų norma. Federalinis rezervų bankas (FED) gruodžio 18 d. posėdyje trečią kartą iš eilės sumažino bazinę palūkanų normą 0,25 proc. nuo 4,50–4,75 proc. iki 4,25–4,50 proc. intervalo. Prieš tai palūkanų norma buvo mažinama rugsėjo ir lapkričio mėn. atitinkamai 0,5 proc. ir 0,25 proc. Rugsėjo mėn. ekspertai prognozavo, kad 2025 m. FED mažins palūkanų normas keturis kartus. Tačiau atsižvelgiant į infliacijos rodiklius, kurie vis dar yra šiek tiek aukščiau siekiamo 2 proc. tikslo, taip pat baiminantis, kad būsimo JAV prezidento D. Trumpo politika gali padidinti infliaciją, ekspertai savo prognozes pakoregavo ir tikisi dviejų palūkanų normos mažinimų 2025 m.

Infliacija. Gruodžio mėn. duomenimis, lapkričio mėn. metinė infliacija (Consumer Price Index – CPI) siekė 2,7 proc. Maisto kainos didėjo 2,4 proc., energija atpigo 3,2 proc. Bendras kainų lygis atmetus maistą ir energiją didėjo 3,3 proc. per pastaruosius 12 mėn. Lyginant 2024 m. spalio ir lapkričio mėn., kainos padidėjo 0,3 proc. Nuo 2023 m. gegužės mėn. atlyginimai JAV kilo sparčiau nei infliacija, todėl aukštesnis nei siekiamas infliacijos dydis nesumažino bendro vartotojų išlaidų lygio.

Darbo rinka. Lapkričio mėn. JAV buvo sukurta 227 tūkst. naujų darbo vietų. Lyginant su spalio mėn., kuomet buvo sukurta vos 36 tūkst. naujų darbo vietų, tai yra itin stiprus augimas. Daugiausia naujų darbo vietų sukurta sveikatos apsaugos, pramogų ir svetingumo, vyriausybiname ir socialinės pagalbos sektoriuose, mažmeninės prekybos segmente darbo vietų skaičius mažėjo. Nedarbo lygis pakilo iki 4,0 proc. (~7 mln. bedarbių) ir yra 0,5 proc. didesnis nei prieš metus, kai nedarbo lygis siekė 3,5 proc. (~6 mln. bedarbių).

Kinija. Gruodžio 2 d. JAV Prekybos departamentas paskelbė eksporto ribojimo priemones, skirtas toliau riboti Kinijos galimybes gaminti pažangias puslaidininkių technologijas, kurios gali būti naudojamos kariniais tikslais, pavyzdžiui, ginklų sistemų ir dirbtinio intelekto kūrimui. Priemonės apima ribojimus puslaidininkių gamybos įrangai, programinei įrangai ir didelio pralaidumo atminčiai, taip pat įtraukia 140 Kinijos įmonių į JAV sankcijų sąrašus. Siekiama apriboti galimybes Kinijos įmonėms gauti užsienio produktus, kurių sudedamosios dalys pagamintos JAV.

[Bureau of Economic Analysis](#)

[Forbes](#)

[Bureau of Labor Statistics](#)

[CBS News](#)

[Department of Commerce](#)

<p>Gruodžio 3 d. atsakydama į JAV paskelbtus ribojimus Kinijos puslaidininkų pramonei, Kinija paskelbė išskirtinai į JAV nukreiptus griežtus eksporto ribojimus „dvigubos paskirties“ prekėms, įskaitant naudingąsias iškasenas (galis, germanis, stibis, grafitas), kurios atlieka svarbų vaidmenį gaminant aukštųjų technologijų produktus. Tai yra pirmas atvejis, kai Kinija taiko eksporto ribojimus naudingosioms iškasenoms išskirtinai JAV, o ne visoms šalims, ir pirmas atvejis, kai šie ribojimai yra tiesioginis atsakas į JAV priemones, ribojančias prieigą prie pažangių technologijų.</p> <p>Gruodžio 11 d. JAV Prekybos atstovė ambasadorė Tai paskelbė, kad didinami muitai iš Kinijos importuojamiems produktams: volframo gaminiams, plokštelėms ir polisiliciui. Padidinti muitai įsigaliojo nuo 2025 m. sausio 1 d. Saulės plokštelėms ir polisiliciui taikomi tarifai padidėjo iki 50 proc., o tam tikriems volframo gaminiams – iki 25 proc. Šie muitų didinimo sprendimai yra vieno didelio proceso dalis. Dar šį rudenį JAV padidino tarifus prekėms iš Kinijos (įsigaliojimo datos skirtingos): elektriniams automobiliams, švirkštams ir adatoms bei medicininiams pirštiniams (100 proc.); puslaidininkiams, saulės elementams ir veido kaukėms (50 proc.); plieno ir aliuminio gaminiams, tam tikriems svarbiausiems mineralams ir kitiems produktams (25 proc.).</p>	<p>CBS News</p> <p>US Trade Representative</p>
---	--

Technologijos, inovacijos, mokslas	
<p>„OpenAI“ gruodžio 9 d. pristatė savo dirbtinio intelekto įrankį „Sora“, kuriuo pagal rašytines komandas bus galima automatiškai kurti trumpus filmus. Įrankis bus prieinamas 18 metų ir vyresniems asmenims visur, kur galima naudotis „ChatGPT“, išskyrus Jungtinę Karalystę, Šveicariją ir Europos ekonominės erdvės šalis. „OpenAI“ teigimu, siekiama, kad šiose vietovėse taip pat būtų galima naudoti „Sora“, taip pat rengiama nemokama šio įrankio versija. Šis DI įrankis žada sukelti revoliuciją filmų kūrimo ir tokiu būdu gali kelti grėsmę Holivudo industrijai.</p>	<p>TechCrunch</p>
<p>„Micron“. JAV atminties lustų gamintoja „Micron Technology“ planuoja investuoti iki 2,17 mlrd. USD plėsdama savo veiklą Manasase, Šiaurės Virdžinijoje. Šis projektas sukurs 340 naujų darbo vietų, modernizuota gamykla gamins pažangias DRAM atminties technologijas, kurios orientuojasi į būsimą paklausą automobilių, aviacijos, gynybos ir pramonės sektoriuose.</p>	<p>VA Governor</p>
<p>Medicina. Ekspertų nuomone naujoji D. Trumpo administracija gali keisti vaistų ir medicininių prietaisų reguliavimo taisykles. Manoma, kad bus sušvelnintas J. Bideno administracijos įvestas griežtas diagnostikos priemonių ir laboratorijoje sukurtų testų (LDT) reglamentavimas, padidines laboratorinių tyrimų startuolių kūrimo sąnaudas ir kliudęs pritraukti investicijas. Taip pat D. Trumpo administracija gali atsižvelgti ir į biotechnologijos pramonės ir investuotojų pageidavimus dėl kainų reguliavimo, pokyčių tikimasi ir medicininių prietaisų pramonės srityje, kuri susiduria su biurokratiniais sunkumais. Panašu, kad D. Trumpo administracija gyvybės mokslų pramonės srityje gali suteikti daugiau galimybių verslui bet mažinant kokybės kontrolę.</p>	<p>WSJ</p>
<p>Uždegimas. Čikagos biomedicinos tyrimų centras, kurio įsteigimą rėmė „Facebook“ įkūrėjas Markas Zuckerbergas ir jo žmona daktarė Priscilla Chan, paskelbė tyrimą, kuris siekia atrasti būdą stebėti uždegimą realiuoju laiku naudojant po oda implantuotus jutiklius. Jutikliai buvo implantuoti diabetu sergančioms žiurkėms, kad būtų galima stebėti tam tikrų baltymų pokyčius, rodančius uždegimą. Nors jau galima išmatuoti baltymų pokyčius atliekant periodinius kraujo ar šlapimo tyrimus, jutikliai galėtų padėti gydytojams ir mokslininkams nuolat matuoti pokyčius, kai jie atsiranda. Šis tyrimas atliktas praėjus mažiau nei dvejiems metams po to, kai <i>Chan Zuckerberg</i> iniciatyva paskelbė apie planus įkurti biocentrą Čikagoje. <i>Chan Zuckerberg</i> iniciatyva projektui finansuoti per 10 metų skyrė 250 mln. Gubernatorius J. B. Pritzker taip pat papildomai skyrė 25 mln. JAV dolerių paramos. Čikagos biocentras yra vienas iš keturių institutų visoje šalyje <i>Chan Zuckerberg Biohub</i> tinkle.</p>	<p>Chicago Tribune</p>

<p>Dirbtinis intelektas (DI). Niujorko valstija priėmė įstatymą, kuris reikalauja, kad valstijos agentūros atliktų bet kokios programinės įrangos, kurioje naudojami DI algoritmai, skaičiavimo modeliai ar DI metodai, vertinimą ir pateiktų šias apžvalgas valstijos valdžios atstovams ir visuomenei. Juo taip pat draudžiama naudoti DI tam tikrose situacijose, pvz., priimant sprendimą dėl bedarbio pašalpos arba vaiko priežiūros išmokų, nebent sistemą nuolat stebi žmogus. Pagal įstatymą valstijos darbuotojai taip pat būtų apsaugoti nuo to, kad dėl DI naudojimo būtų apribotos jų darbo valandos ar darbo pobūdis ir pareigos.</p>	<p>AP News</p>
<p>Dronai. J. Bideno administracija ėmėsi iniciatyvos pradėti svarstyti galimus ribojimus ar draudimus JAV naudoti dronus iš Kinijos, nes tai gali kelti nacionalinio saugumo grėsmių. ~75 proc. JAV naudojamų dronų tokiose srityse kaip žemės ūkis, infrastruktūros priežiūra, statybos, specialiosios gelbėjimo veiklos yra pagaminti Kinijoje ir sudaro galimybes išnaudoti jų teikiamas galimybes nedraugiškais tikslais. JAV Komercijos departamentas pakvietė JAV dronus gaminančias kompanijas teikti komentarus dėl dronų iš Kinijos draudimo ar ribojimo iki kovo 4 d., o galutinį sprendimą teks priimti jau D. Trumpo administracijai.</p>	<p>NY Times</p>
<p>Lengvatos. Kalifornijos prekybos rūmai ir verslo lyderių koalicija ragina gubernatorių Gavin Newsom, rengiant 2025 m. sausio mėn. biudžeto pasiūlymą, apsvarstyti galimybę atkurti Kalifornijos mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros (MTTP) mokesčių lengvatą. Paskelbtame laiške koalicija pabrėžė, kad mokesčių lengvata, kurios taikymas 2024-2025 m. valstijos biudžete buvo sustabdytas, yra labai svarbi puoselėjant inovatyvias įmones, kurios kuria gerai apmokamas darbo vietas, sukuria susijusios ekonominės veiklos ratą platesnėje mokslinių tyrimų ir plėtros bendruomenėje, didina produktyvumą ir pritraukia investicijų į Kaliforniją.</p>	<p>CalChamber</p>
<p>Sandoris. „Xerox“ perpirko iš Kinijos savininkų buvusią JAV kompaniją „Lexmark International“. 1991 m. „IBM“ kompanijos įkurta „Lexmark“ nuo 2016 m. priklausė savininkams iš Kinijos, kurie ją nusipirko už 2,54 mlrd. USD. „Lexmark“ pastaruoju metu susidūrė su sunkumais, nes praėjusiais metais JAV užblokavo vieną iš „Lexmark“ savininkų - „Ninestar“ - pagamintų prekių importą dėl to, kad bendrovė, kaip įtariama, Kinijos Xinjinago regione naudojo priverstinį darbą. „Xerox“ perėmus verslą, „Lexmark“ vėl taptų JAV kompanija, o „Xerox“ pajamos padidėtų maždaug trečdaliu sukūrus vertikaliai integruotą spausdinimo įrangos ir paslaugų gamybos, platinimo ir tiekimo sistemą. Įsigijimas taip pat padėtų plėsti „Xerox“ paslaugas, ypač Azijos ir Ramiojo vandenyno regione, nes bendrovė pasinaudotų „Lexmark“ investicijomis į pasaulinę tiekimo grandinę.</p>	<p>WSJ</p>
<p>Parama. JAV technologijų įmonių vadovai, siekdami sumažinti įtampą su išrinktuoju prezidentu Donaldu Trumpu, aukoja lėšas D. Trump inauguracijos fondui. Pranešama, kad „Open AI“, „Meta“ ir „Amazon“ jau skyrė ar planuoja paaukoti po 1 mln. JAV dolerių.</p>	<p>AP News</p>

<p>Energetika, transportas, klimatas</p>	
<p>Pokyčiai energetikos rinkoje. Investicijos į švarias technologijas, įsk. atsinaujinančiąją energiją, elektrinių transporto priemonių, akumuliatorių ir saulės baterijų gamybą, suklestėjo priėmus 2022 m. infliacijos mažinimo įstatymą (<i>Inflation Reduction Act</i>), kuris numatė subsidijas ir mokesčių lengvatas atsinaujinančiosios energijos kūrėjams. Investicijos į šią sritį 2024 m. III ketv. pasiekė rekordinį 71 mlrd. USD skaičių. D. Trumpo ketinimai apmokestinti šias subsidijas, atverti daugiau federalinių žemių naftos ir dujų gręžiniams, nurodymai Energetikos departamentui perorientuoti mokslinių tyrimų darbotvarkę ir paskolų programas, anksčiau taikytas mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančios elektros energijos kūrimui, jau dabar atsiliepia akcijų biržose. Švarios energijos akcijos smarkiai atpigo, o naftos bendrovių akcijos išaugo, todėl kai kurie bankai ir investuotojai bent laikinai sustabdė atsinaujinančios energijos projektų finansavimą. Vis dėlto manoma, kad atsinaujinanti energetika gali išlaikyti savo pozicijas, nes</p>	<p>NY Times</p>

iškastinių energetikos resursų išgavimo kiekis priklauso nuo pasaulinių žaliavų kainų, o verslą su Europa turinčios įmonės neatsisakys žaliosios energetikos dėl Europoje taikomų reikalavimų.	
Elektrobusai. Artėjant 2028 m. Los Andželo olimpinėms ir paralimpinėms žaidynėms, Kalifornijos universitetas Los Andžele (UCLA) gavo 19,85 mln. dolerių valstijos dotaciją, kuri bus skirta įrengti pirmąjį valstijoje požeminio elektrinių maršrutinių autobusų įkrovimo kelią ir bevielio įkrovimo pakelėse sistemą UCLA teritorijoje numatytame įkurti olimpiniam kaimelyje. Taip pat bus elektrifikuotas UCLA autobusų parkas, įrengtas naujas transporto mazgas tarp UCLA ir UCLA/Westwood metro stoties.	Sustainable Bus
Elektromobiliai. Kalifornijoje sustojo elektromobilių pardavimai, kas trukdo įgyvendinti plataus užmojo planus, pagal kuriuos iki 2035 m. visi Kalifornijoje parduodami nauji automobiliai turėtų būti nulinės emisijos transporto priemonės. Išrinktojo prezidento D. Trumpo planai panaikinti elektromobilių mokesčių lengvatas ir nustatyti importo tarifus gali dar labiau susilpninti elektromobilių rinką. Tuo tarpu gruodžio 18 d. JAV Aplinkos apsaugos agentūra (EPA) patvirtino Kalifornijos valstijos planą nuo 2035 m. uždrausti pardavinėti tik benzinu varomus automobilius.	LA Times Reuters
„Boeing“ gruodžio mėn. paskelbė atnaujinanti lėktuvų, įskaitant 737 modelio, gamybą, kuri buvo sustabdyta po to, kai 2024 m. sausio 5 d. „Alaska Airlines“ skrydžio metu iškrito „Boeing 737 MAX 9“ kabinos durys. Po šio incidento JAV Federalinės aviacijos administracijos (FAA) pradėjo „Boeing“ auditą, kuris atskleidė neatitikimus gamybos proceso kontrolės, dalių tvarkymo ir saugojimo bei produkto kontrolės srityse. „Boeing“ problemas dar labiau apsunkino 7 savaites trukęs darbuotojų streikas, kuris baigėsi lapkričio mėn., kai sudarius naują ketverių metų profsąjungos sutartį su gamintoju į darbą sugrįžo apie 33 000 mašinistų. Per 2024 m. Dow Jones Industrial Average indekse „Boeing“ akcijų kaina krito labiausiai (32 proc.).	WSJ FAA Reuters

Žemės ūkis ir maisto pramonė	
<p>JAV ūkių metinė apžvalga. Žemės ūkio departamentas paskelbė 2024 m. ūkių apžvalgą, kurios svarbiausi akcentai yra šie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Šeimos ūkiai sudaro 96 proc. visų ūkių, o jiems tenka 83 proc. pagamintos produkcijos; - Beveik visose produkcijos srityse dominuoja stambūs šeimos ūkiai; - Smulkūs šeimos ūkiai yra labiau pažeidžiami finansiškai; - Paskolomis ir kreditais vienodai naudojasi tiek stambūs, tiek smulkūs ūkiai; - Valdžios išmokų gauna mažiau negu ketvirtis ūkių; - Pasėlius draudžia 16 proc. visų ūkių ir ši dalis nuosekliai didėja; - Daugelis ūkių gauna papildomų pajamų, nesusijusių su ūkininkavimu. <p>Daugelis apklaustų JAV ekonomistų teigia, kad žemės ūkio sektorius 2024 m. užbaigė ne pačiomis geriausiomis nuotaikomis ir taip manančiųjų nuo spalio mėn. padaugėjo. Šiek tiek geriau laikosi gyvulininkystės sektorius. Tačiau prognozuojama, kad 2025 m. taip pat bus sudėtingi, o augalininkystės sektoriuje daugelio pasėlių pelno maržos išliks neigiamos.</p>	AG Web AG Web
1994-2022 m. tendencijos. Žemės ūkio departamento paskelbtoje JAV žemės ūkio prekybos tendencijų 1994-2022 m. apžvalgoje konstatuojama, kad šis sektorius turi žymiai platesnį poveikį visai šalies ekonomikai. Pavyzdžiui, žemės ūkio produkcijos eksportas sukuria daugiau darbo vietų kituose sektoriuose negu pačiame žemės ūkyje. Taip pat pastebima, kad nagrinėjamu laikotarpiu sparčiau augo aukštos pridėtinės vertės produkcijos eksportas, o ne žaliavų.	Agri Pulse

<p>Kalifornija. Išrinktajam JAV prezidentui D. Trumpui žadant įvesti muitus importui iš Kinijos, Meksikos ir Kanados, ekonomistai perspėja, kad atsakomasis prekybos karas gali padaryti didelę finansinę žalą Kalifornijos žemės ūkio pramonei. Prieš prezidento rinkimus paskelbtoje analizėje mokslininkai išnagrinėjo galimus muitų ir atsakomųjų priemonių scenarijus ir apskaičiavo, kad kilus dideliame prekybos karui Kalifornijos žemės ūkio produktų eksporto vertė gali sumažėti iki ketvirtadalio, o tai atneštų iki 6 mlrd. dolerių nuostolių per metus.</p>	<p>LA Times</p>
<p>GMO. Gruodžio mėn. priimtas svarbus sprendimas dėl genetiškai modifikuotų kukurūzų. Dar 2020 m. Meksika paskelbė, kad nuo 2024 m. uždraus genetiškai modifikuotų kukurūzų importą. Tačiau JAV-Meksikos-Kanados sutarties (USMCA) įgyvendinimo priežiūros taryba nusprendė, kad toks sprendimas pažeistų sutartį. Tai laikoma svarbia pergale JAV kukurūzų augintojams – virš 90 proc. JAV sėjamų kukurūzų yra apdoroti pasitelkiant biotechnologijas.</p>	<p>AG Web</p>
<p>Paukščių gripas. JAV vis sparčiau plinta paukščių gripas, o tai daro poveikį ir kitiems žemės ūkio sektoriams. Gruodžio mėn. Gyvūnų ir augalų sveikatos inspekcijos tarnyba (APHIS) ėmėsi įgyvendinti nacionalinę pieno testavimo strategiją, kuria siekiama užkirsti kelią paukščių gripo plitimui tarp pieninių galvijų. Pirmą kartą toks užkėrimo atvejis buvo nustatytas Teksase 2024 m. kovo mėn.</p>	<p>Department of Agriculture</p>

Parengė: Lietuvos ambasada JAV, Lietuvos generaliniai konsulatai Niujorke, Čikagoje ir Los Andžele.